

Retalls de la història de Constantí La Guerra dels Segadors

Josep M. Solé Barrufet

Resum: presentació dels textos escrits per Mn. Ramon Bergadà sobre la Guerra dels Segadors a Constantí, publicats originàriament a la Fulla Parroquial de Constantí (1917-1918).

Paraules Clau: Guerra dels Segadors, Constantí, Mn. Ramon Bergadà, Fulla Parroquial.

Resumen: presentación de los textos escritos por Mn. Ramon Bergadà sobre la Guerra dels Segadors en Constantí, publicados originariamente en la Fulla Parroquial de Constantí (1917-1918)

Palabras clave: Guerra dels Segadors, Constantí, Mn. Ramon Bergadà, Fulla Parroquial.

INTRODUCCIÓ

Al mes d'octubre de l'any 1985, el Cercle Cultural, Recreatiu i Esportiu de Constantí va editar una recopilació de fulles parroquials dels anys 1916-1924, quan mossèn Ramon Bergadà i Solà fou rector de la Parròquia de Constantí. L'esmentat treball representa una molt interessant informació de l'època sobre el moviment parroquial de la vila (seccions catequística, literària i històrica). Considerant que la informació històrica de la vila procedeix de l'arxiu parroquial i, en part, potser de l'Arquebisbat de Tarragona, crec prou fiable treure alguns retalls de la història del nostre poble. En aquest cas el relat de com va viure Constantí la Guerra dels Segadors.

L'època en la qual centrem la història és el segle XVII, la Guerra dels Segadors. La vila de Constantí es troba molt ben considerada militarment, degut al magnífic castell, l'església i les muralles. Si bé el castell i l'església feia més de quatre-cents anys des de la seva construcció, les muralles foren construïdes

posteriorment; eren molt gruixudes, fortes i elegants. Del castell en sortia la muralla que rodejava la vila, feta de tàpia, d'un gran gruix i una alçària considerable. Encara en queden mostres. Tal com es pot veure al dibuix-plànol, fet per un tal Beaulieu en aquest segle XVII, es desprèn que a les muralles, sense comptar els contraforts i boterells de la fortalesa del castell, hi havia dotze torricons, dels quals encara en queda algun vestigi. Al carrer de les Creus, a l'altura del carrer sant Vicenç, hi havia la porta de la Selva; al carrer de Sant Pere, al costat d'on avui hi trobem la Biblioteca, hi havia la porta de Reus i al carrer Major, entre l'antiga sala Parroquial i la casa Plana, hi havia la Porta de Tarragona. Segurament per la situació geogràfica, les defenses de la vila i ser considerada plaça forta, tingué tant de protagonisme en aquesta tan trista confrontació, acabant quan el general de l'exèrcit castellà del rei Felip IV, D. Juan de Garay, va voler enrunar el castell i l'església, després d'haver robat l'orgue i tot el bo i millor que hi havia allí l'any 1650. Pobre Constantí i pobrets avantpassats nostres, tan orgullosos que es devien sentir del castell, església i muralles. Per ser la porta de Tarragona i la residència d'estiu de molts arquebisbes al llarg dels anys; uns arquebisbes que en determinats moments de la història havien tingut un gran poder.

Tal com he comentat, a continuació es reproduïxen els textos sobre aquest relat històric que foren inicialment publicats a la *Fulla Parroquial de Constantí*, a la secció d'història, durant nou números. Del 20 al 22 i del 24 al 29, entre els mesos d'agost de 1917 i gener de 1918.

Hi ha una edició en línia consultable a l'Hemeroteca de l'Arquebisbat de Tarragona: <http://hemeroteca.arqtgn.cat>.

Nota: La transcripció és textual, sense correccions ortogràfiques.

Gravat d'un assalt a Constantí durant la Guerra dels Segadors, obra de Beaulieu. Fons del Centre Excursionista de Catalunya (CEC) dipositat a l'ICGC.

CONSTANTÍ DURANT LA GUERRA DELS SEGADORS

I (Fulla Parroquial de Constantí, nº 20. Del 16 al 31 d'agost de 1917)

Parlarem en aquest i en altres números següents de la FULLA de la célebre guerra vulgarment anomenada “dels segadors”, en que la vila de Constantí hi va desempenyar un paper molt important; a les hores el nostre antic castell, emplasat en el lloc que avui ocupa la iglesia parroquial, senyorejava damunt del Camp de Tarragona i era, com si diguessim, la clau, o de la defensa, o de la conquesta de dita ciutat. En aquell temps va tindre començ la célebre cançó:

*Tarragona, la bribona,
Constantí, lo bon fadrí,
Vilaseca, l'han cremada
i'ls de Reus volen fugir.*

Fou aquella guerra el redressament de poble català contra les imposicions del govern de'n Felip IV.

No anava'l poble contra'l rei, sinó contra'ls seus ministres, i particularment contra'l comte duc de Olivares, que, abusant de la bonhomia del nostre poble, volia trepitjar, i de fet trepitjava les constitucions catalanes; per aixó uns 3.000 catalans, arbolades les falçs al dia de Corpus anomenat en l'història el Corpus de sang, 7 de Juny de 1640, entraven a Barcelona per a protestar de la superba tirania que'l govern exercia sobre Catalunya, i cridaven: *¡Visca'l Rei i muira'l mal govern!*

Malgrat aquestes manifestacions d'amor al Rei i haver els catalans apurat tots els medis pacífics per a ésser escoltats en ses justes queixes, res pogueren alcançar, i la persecució continuava exercida desde Barcelona per don Dalmau de Queralt, comte de Santa Coloma, traïdor de nostra patria i del qui n'estaven altament queixosos tots els catalans. Mn. Cinto Verdaguer se fa ressó de la exarperació de Catalunya en aquell temps, dient:

*Comte de Santa Coloma, malviatge qui't parí,
que tants llamps caiguin en terra
i que de tants cap te fir;
lo día que vares neixer
fou un día malehit,
mes li valia a ta patria
que hagués nat un escorpí.*

Al día 7 de Juny de 1640, allà, a les hortes de Sant Bertran, prop de Montjuic, a colps de pedra, fou mort el dolent del comte i'l seu còs va ser materialment cobert per un munt de pedres; lo foc va anar creixent, com regaró de pólvora i vingué per aquestes terres, i Cambrils, Reus, Vilaseca, Tarragona i Constantí s'hi vegueren embolcallades com unes llums dintre la boira.

(Se continuarà).

II *(Fulla Parroquial de Constantí, nº 21. De l'1 al 15 de setembre de 1917)*

El Comte duc d'Olivares tenia'l proposit d'esborrar a tota ultrança els usatges i privilegis de Catalunya i el rei D. Felip IV no era pas agè al desig del seu privat. Catalunya apurà tots els medis pacífics; emperó a cada súplica se li contestava amb una amenaça, i a la manifestació del seu noble caràcter se li va respondre amb la declaració de guerra.

Olivares envià contra Catalunya un poderós exercit de uns 27.000 combatents, comandat per lo Marqués de los Velez amb tropes castellanques, portugueses, italianes, irlandeses, etc., entre les quals hi anava, segons alguns historiadors, el gran lletrat i poeta castellà, D. Pere Calderón de la Barca.

Traidora la ciutat de Tortosa a la causa catalana, els castellans hi concentraren allí ses forces, i havent guanyat les places de Cherta, de Tivenys i'l petit poble de Perelló, traspasant el Coll de Balaguer, varen acampar al Hospitalet per a caurer sobre la vila de Cambrils, com l'aligot sobre la presa.

Era aixó a mig Decembre de 1640. Al vol de les muralles de Cambrils s'havia acampat l'exercit castellà; un corneta intimà la rendició de la plaça, la vila va fer sortir un frare carmelita com a intermediari per a demanar un plasso de quatre dies; pero el de Velez va intimar altra vegada la rendició; si ho feien així a les hores els hi perdonaria les vides; pero de no ser així els faria degollar a tots. Resposta dels de Cambrils: Que darien la vida, però no la plaça, i comença'l bat i bull del setge. Així passaren quatre dies i veient els de la vila que no rebien auxili d'enlloc (prou quefers tenien els pobles de la rodalia, hostilitzats com estaven per les van-guardies dels castellans), varen determinar rendir-se, mes que mes, havent caigut en poder dels enemics la mellor defensa de la vila que era lo convent de S. Agustí fora de les muralles i davant per davant del portal de la població.

Alicaiguts i tristos anaven sortint els sitiats, quant de sobte, un soldat irlandés s'acosta a un home de Cambrils que sortia amb la capa gascona a l'espatlla i li volia pendre; lo cambrilenc no ho vol i's defensa i traient-se un alfang fereix al soldat, hi acudeixen els demés soldats castellanques i allí s'armà un desori, tothom cridava traició; els soldats castellanques ben armats se tiraren com a lleons sobrels indefensos i desarmats fills de Cambrils i'n mataren uns 700, a altres els condepnaren a galeres i a altres 300 els enmanillaren, i après que hagueren

cremada Vilaseca, entrat a la Vila de Reus i esfondrat el castell de Salou, vingueren ací a Constantí, conquistaren la població i, creient-los ben assegurats tancaren als 300 presoners que portaren de Cambrils dins els immensos patis del fortíssim castell dels Arquebisbes.

Als braus defensors de Cambrils, don Antón Armengol, Jascinto Vilosa, Carles Metrola i al batlle i jurats de la vila en secret i de nit els varen afusellar, penjant sos cadairres, segons uns a les finestres de cala Vila i segons altres damunt el portal de la població.

¿Perqué aqueix comportament? Se diu que mentres el marqués de Velez estava examinant una bateria, desde'l darrera de unes etzabares li engegaren alguns trets uns quants homes de Riudoms i li mataren el cavall que montava. Pensant el Marqués que alló ho havian fet els de Cambrils, va fer matar als principals; si be després, regonegut l'error, —diu un escriptor— que en va fer penitencia, fundant en la Iglesia de Santa María del Mar de Barcelona, un rosari perpetuo, en sufragi d'aquells pobres ignocents, que ell havia fet matar.

Mentres tant els 300 presoners en els calabossos del castell de Constantí esperaven la deslliurança, la qual els hi vingué de sobte i quant menos s'ho podien esperar.

(Se continuarà).

III *(Fulla Parroquial de Constantí, nº 22. Del 16 al 30 de setembre de 1917)*

La fortuna no volia pas riure pels catalans, malgrat haver-se aliat amb els francesos i ¡qui sab, si degut a aquesta aliança, que despres havíem de pagar tan cara! Els castellans entrarem gaire bé sense oposició, a Tarragona, a Vilafranca y a San Sadurn de Noya, els habitants de Barcelona tremolaren per sa sort, clamaren a Deu en públiques pregarles en totes les iglesies, davant N. Sr. Exosat, suprimiren les carnestoltes, regalaren a la seua patrona Santa Eulalia una riquíssima llantia... ¿qui ho havia de dir que en aquelles circumstancies, quan l'exèrcit castellá inundava'l Penadés, amenaçant entrar al Pla de Barcelona; fossin deslliurats els pobres cambrilencs que estaven presos dins l'antic castell de Constantí?.

Veus'aquí com va succehir. Dalt dels pics i en les vessants de Montserrat s'hi trobava per a impedir el pas dels convois de les tropes castellanés, junt amb els capitans Cabanyas i Casellas, aquell célebre patrici, gloria de nostra terra, D. Josep de Margarit i de Biure, marqués d'Aguilar, fill de Girona.

Li recava a dit senyor que'l castell de Constantí estés abarrotat de presos catalans i sabent que'l ple de les tropes castellanés estava als voltants de Martorell va pendre l'arriscada determinació de anar a rendir la nostra vila, per a

deslliurar als presoners i així poder perseguir al exèrcit castellà de part darrera, per a poder-lo topar entre dos focs.

Una nit doncs, del mes de Janer de 1641 se presentaren davant dels tres portals de la vila D. Josep de Margarit i'ls seus, la lluita va ser forta, molt forta, la fosca feia mes horrible l'espectacle, 50 dels soldats castellans que guardaven el castell foren morts durant la batussa, els ferits foren en gran número, el castell fou assaltat amb braó extraordinari, distingint-se per sa valentia el sargento català en Pere de Torres, fins que a les primeres hores de la matinada, allà a punta de dia, la bandera de les quatre barres tremolà triomfadora damunt la torre del homenatge de nostre castell, davant per davant de Tarragona que, a corre-cuita, enviava reforç a Constantí a fi de reconquerir-lo i posar-lo baix la obediencia del rei D., Felip IV; mes les tropes de reforç tingueren de girar cua davant del heroic comportament de nostres somatens comandats per el capita Cabanyas. ¿Qué va passar durant aquell dia en la nostra vila? Será cert lo que conta el gran historiador portugués D. Francisco Manuel de Melo referent al mal comportament dels catalans amb els pobres malalts del hospital de Constantí?.

(Se continuarà)

IV (*Fulla Parroquial de Constantí, nº 24. Del 16 al 31 d'octubre de 1917*)

Veus'aquí les mateixes paraules de don Francisco Manuel de Melo, conceller del Marqués de Velez i historiador de la guerra de Catalunya en temps de Felip IV: “Es Constantí lugar mediano, pero fortalecido de un castillo de los que la antigüedad fundó con mayor arte: está eminente a todo su pueblo i a toda la campaña, desde donde se mira no menos fuerte que agradable; servía de hospital i carcel a castellanos i catalanes”; després de descriurer lo mateix que conten els demás historiadors respecte de la valentia dels catalans, guanyant la vila amb son castell, continúa: “sin duda pudiéramos contar ésto por un dichoso suceso, si no obscureciera mucho de su gloria la crueldad con que fueron tratados los heridos y enfermos; porque habiendose reconocido por los vencedores los hospitales donde yacían hasta cuatrocientos soldados defendidos solo de la humanidad y de la religión, últimos privilegios de los miserables, fueron entrados furiosamente y sin ninguna piedad despedazados y muertos: corrió la tristisima sangre por enmedio de la sala en forma de arroyo nadaban sobre ella brazos, piernas y cabezas; los cuerpos humanos, perdida su primera forma, parecían monstruosos troncos de carne; al principio, las quejas, lágrimas y voces formaron un horrible estruendo y el miedo y la confusión fueron para algunos tan crueles; conto para otros el acero, los lechos fabricados a la paz y descanso natural se veían torpísimamente bañados en sangre y sucios con las entrañas de sus dueños, figuraban lastimosamente las bárbaras carnicerías de los gentiles.

No pudo detenerse a ningún respeto el furor de los que vencían... hallábanse rabiosos los catalanes del suceso de Cambrils y obraban de suerte en Constantí, conto si con aquella violencia enmendasen la ya padecida”.

¿Será veritat tanta inhumanitat i uns crims tan horribles? Se pot ben assegurar que no. Primer, perque aquest historiador no va ser testimoni de vista, sino que sembla que en tot va copiar la relació que don Josep de Margarit va enviar a la Diputació catalana sobre la presa de Constantí, perque emplea gaire bé les mateixes paraules; menos en el fet de la matança dels malalts i ferits en que's veu que solsament va donar crèdit als quins tenien interés en desacreditar als catalans. Segón; diu el mateix historiador que de morts no més hi va haver 30 soldats que defensaven el castell ja qué venen, doncs, tauts torrents i bassals de sang, aon hi nadaven braços, etcétera, etc.! Tercer; servint el castell de hospital de castellans i catalans, sembla que havent triomfat els catalans havien de perdonar i no fer res als seus; però segons l'historiador tots 400 soldats que hi havia als hospitals foren despedassats i morts. Be podem afirmar que l'historiador portugués exagera la nota tràgica, no tenint en compte que ell mateix se contradeix. Quelcom hi devia haver de revenja dels cambrilencs contra'ls seus opresors i aixó va donar motiu a la imaginació exaltada d'alguns a judicar una sangrent tragedia, lo que havia estat tan sols un incident aislat inevitable en tota lluita.

(Se continuarà)

V (*Fulla Parroquial de Constantí, nº 25. De l'1 al 15 de novembre de 1917*)

Quan D. Josep de Margarit hagué lograt ia deslliurança dels cambrilencs, que estaven presos en nostre castell de Constantí, fos per temor de no poder retindre per molt temps la població o be, i aixó es lo mes probable, per a auxiliar als nostres en la defensa de la ciutat de Barcelona assetiada ja per les forces castellanes, lo cert es que ben prompte va abandonar la vila per a tornarse'n cap a Montserrat i d'allí cap a Barcelona; els castellans, a les hores, tornaren a possessionar-se de Constantí; mes no'ls hi va durar gaire temps el pa de bodes, com s'acostuma a dir.

Una nota d'aquest arxiu parroquial que está compresa entre aquestes dos fetxes, 25 de Febrer de 1641-14 de Maig del mateix any i escrita per el Rector d'aquesta, Dr. Daniel Gassol, diu aixís: “Ací faltan els óbits dels quins foren morts en el temps que han estat els castellans en Constantí, essent vicaris, Mn. Lluís Fortuny, Mn. Jaume Guerau i Mn. Anton Caldes, los quals, per negligencia, els han deixat d'escriurer.”

Peró ni tan temps tampoc estigueren els castellans apoderats de aquesta vila, que semblava a les hores com una pilota entre mig de dos partits de jugadors, i

aixís trobem que al dia 29 d'Abril del esmentat any 1641, havent els castellans alçat el setge i fugit a correuita de Barcelona, vençuts i delmats, se varen retirar a Tarragona on hi entrà també el Marqués de los Velez, plorant a llàgrima viva; els catalans cobraren ales i sitiaren a Tarragona amb 11.000 soldats de peu, i 2.500 de cavall, capitanejats per el general francès el comte de Lamotte i el conceller tercer de la Diputació de Catalunya, coronel D. Pere Joan Rossell, els quals establiren sos quartets generals en el fortíssim castell d'aquesta vila de Constantí.

(Se continuarà).

VI *(Fulla Parroquial de Constantí, nº 26. Del 16 al 30 de novembre de 1917)*

¡Pobra vila de Constantí! tan propet de Tarragona, quan tenia de sufrir! ara de part dels sitiats en la ciutat, els quals, de tant en tant s'arriscaven a fer excursions, ara dels sitiadors, que tenint sos quartels aquí, feien de les seves, amoniant a la gent i enfeint-los, poc a poquet, lograren anessin marxant els seus habitants, buscant refugi en altres pobles mes apartats del teatre de la lluita.

Dos dies després dels fets darrerament apuntats, o siga, del siti de Tarragona, desembarcava al port de Salou (1 de Maig de 1641) una esquadra auxiliar francesa, comandada per l'intrèpid arquebisbe de Burdeos, D. Enric de Sourdis, qui s'apoderà, aquell mateix dia, de Salou, vuit dies després, arriba a les portes de Reus i junt amb els soldats catalans i francesos que hi havia a Constantí, va entrar victoriosament dintre d'aquella ciutat, amb gran satisfacció de tots el reusencs, que's veieren aixís deslliurats de la dominació del príncep de Butera, D. Francisco Colona, quefe suprem de les tropes castellanés. Sembla lo mes probable, que aprofitant les circumstancies, el de Butera, caigué com una pedregada sobre Constantí, bastant desgornit de defensors, puix com he dit, se trobaven a Reus, i emprengué després una forta ofensiva contra dita ciutat per a veure si la podia reconquistar; més no li van sortir com volia els seus desitgs, ja que, sortint tota la guarnició catalana i francesa que's trobava a Reus, se li va precipitar sobre les tropes castellanés, gaire be estalonant-les, i les varen empaitar fins la nostra vila, que tornà aixís a ser del domini dels catalans i a la que trasladaren altra volta aquestos son quartel general.

Amb tantes batusses i lluites, conquestes i reconquestes els qui sempre sufrien eren els pobres fills de Constantí. Aquell any de 1641 sols hi han escrites les defuncions desde'l primer de Janer a 25 de Febrer, i del 14 de Maig fins a 26 d'Agost i durant aquestos cinc mesos escassos, amb tot i haver marxat molta gent de la parroquia, s'hi çonten 90 defuncions, la major part de pobrets soldats, entre les quals ha una de ben significada, que la relatarem en altre número; si bé

abans explicarem un fet d'armes molt curiós, ocorregut vora Constantí, als 10 dies de Juny d'aquell mateix any 1641.

(Se continuarà).

VII (*Fulla Parroquial de Constantí*, nº 27. De l'1 al 15 de desembre de 1917)

Estava Tarragona sufrint els horrors de un setge que havia començat a primers de Maig de 1641 i del que no se'n va poder descabullir fins a 24 d'Agost del mateix any. De tant en quan s'arriscaven els sitiats a sortir per a buscar manteniments per a ells i farratges per a les caballeries; però sempre s'en tornaven, lo que s'acostuma a dir, amb les mans al cap, per les baixes que hi ocasionaven els sitiadors; aquestos estaven continuament vigilant des de les acimades torres del nostre castell; una d'aquestes vegades, 10 de Juny (?), els sitiats varen anar a proveir cap a la banda de Tamarit i Catllar; se'n adonaren des de'l seu niu d'àliga'ls constantinencs capitanejats per el conceller tercer de Barcelona; els sobtaren en una muntanyola que hi hà en els indrets del Catllar, que'n deien "la Creu de Constantí" i'ls desallotjaren, començant una batussa que va resultar ben seria, puig mataren a 500 soldats castellans; hi hagué molts ferits i no pocs presoners, a més de que'ls hi prengueren a la ratlla de vuitcentes caballeries. Així ho refereix el quefe dels catalans D. Josep de Margarit, que vivia aleshores ací a Constantí, i des de aquesta nostra vila va escriure a la Diputació catalana referint aqueix fet i condolent-se que no hagués tingut més gent; no obstant, sembla que en aquesta victoria dels catalans hi hà bastanta exageració i's fa molt difícil de creure la que afirma Margarit, o siga, que totes les bales que tiraven els castellans, apesar de que tocaven als nostres soldats, no'ls feien cap dany, atribuint-ho a prodigis del cel.

Trista condició la del home; cegat per les passions (encara que siga la de la gloria patria) malmet la veritat i vol que la voluntat de Deu estiga sempre de sa banda; així's descubreix en la carta del repetit D. Josep de Margarit firmada dins el castell de Constantí; castell que tornava a estar abarrodat de pobres soldats castellans presoners, que estaven a punt de ser trasladats a les galeres de la marina francesa.

(Se continuarà).

VIII (*Fulla Parroquial de Constantí*, nº 28. Del 16 al 30 de desembre de 1917)

Aquí voldríem posar el nom dels pobres soldats que moriren en la defença d'aquesta vila de Constantí durant aquella guerra dels Segadors, que tan malament havia de acabar per nostra Catalunya, ja que'ls francesos, en paga d'haver-nos ajudat, se varen endú una bona porció de l'antic Principat.

Veus'aquí'l nom d'alguns d'aquells valents: Josep Sanjaume, Josep Busquets, Guillem Amill, de Perpinya; Jaume Sala, del bisbat de Solsona; Pere Bosch, del Lluçanés; Alfons Martín Redondo, pres en la batalla de Tarragona, fill de Bozas, de Alcantara; Pere Pufato, de Vich, que, al trenc del dia 21 de Juny de 1641, el trobaren mort en la plassa del Castell; Dionís Boscay, de Girona, i altres i altres; però lo més digne d'ésser notat fou la mort i l'enterro del jove i noble defensor del Castell D. Josep de Guerau de Cardona i d'Aragó i nebot, segons sembla, del gran virrei de Catalunya D. Enric d'Aragó, duc de Cardona. Veus'aquí una nota de l'arxiu parroquial referent al enterro d'aquest noble senyor:

“Vui, als 23 de Juliol de 1641, en la iglesia de Constantí, en lo presbiteri, entre l'altar de Ntra. Sra. de la Concepció i l'altar major, se deposà, en dipòsit, el cadáver del Sr. D. Josep de Guerau, donzell, fill del Sr. D. Lluís de Guerau de Cardona, domiciliat en Barcelona, sortit de la real i llegítima progenie dels Reis d'Aragó, lo qual deposaren dintre una caixa de fusta, la qual, dins l'iglesia, abans d'enterrar, obriren i, desfeta i oberta la mortalla, los Il·lres. Srs. D. Joan Agustí de Forts i D. Joan de Botarell digueren i testificaren que aquell era'l cadaver del dit D. Josep Guerau, lo qual tornaren a tancar i posaren juntament amb dit cadaver dins la sepultura; la caixa esta senyalada amb un calvari esculpit en ella i adaptat a l'una part una J. i a l'altra una G., de qual deposició requirí dit senyor D. Lluís Guerau se'n llevés acta, presents per testimonis els mateixos que presenciaren el sepeli i que's trobaven en el siti de Tarragona.”

(S'acabarà).

IX (*Fulla Parroquial de Constantí, nº 29. De l'1 al 15 de gener de 1918*)

Al any 1642 el marquès de Hinojosa com a virrei de Catalunya anava reco-brant per el rei d'Espanya els llocs del Camp de Tarragona que s'havien declarat en favor de la causa catalana i així s'apoderà boi sens resistència de Reus i al últim de Constantí, quin castell havia defensat fins a la desesperació el célebre governador en Grau Rafet, els pocs o molts habitants, que havien quedat a la vila, se'n exilaren per diferents indrets, foren enrunades les cases i al día de Tots Sants de 1643 tornaren alguns havent tingut de fer les cases noves per no quedar-ne ni una que's pogués habitar. A causa d'aquesta guerra i cremes consegüents, se perdé lo llibre de bautismes d'aquells temps, com ho testimonieja el Dr. D. Josep Arnés, Rector de Nules, diocesis de Tortosa i Vicari general del Arquebisbat.

Al 8 de Març de 1645 se traslada la santa imatge del S. Crist que l'havien portada a Reus conforme se va explicar en la Histórica de la FULLA núm. 11 i quant semblava quels pobres veïns de aquesta començaven a respirar veus aquí que als 6 d'Octubre de 1647 per tercera vegada fou despoblada la vila per haver vingut el comte Broglio, Maestre de camp del exercit del rei de França a fortificar

el castell, i després en 24 d'Octubre d'aquell any el príncep de Condí va manar al governador de Tarragona D. Francisco Totavila que probés de sorprendre i guanyar Constantí i aquí vingué i amb 7 canons que nit i dia etzegaven trets sobre la vila i obriren portells en ses defenses i facilitaren l'assalt, més no va poder entrar per el coratge i valentia dels defensors de les mateixes. En l'any 1649 segons l'historiador D. A. Bofarull o en l'any 1650, segons nota d'aquest arxiu parroquial vingué D. Joan de Garay, general del exercit del Rei de Espanya i habent tret del castell a tots els presoners que hi havia, amb mines feu volar el castell i l'Iglesia, que era molt capaç, robant l'orgue i gaire bé tot lo que va trobar dintre la mateixa.

Un any després alguns naturals de Constantí tornaren a poblar aquesta vila (a causa de la guerra se trobaven tots esbarriats) lo senyor Rector Dr. Daniel Gasol va anar com a bon pastor cap a Montblanc aon s'hi trobaven alguns constan-tinencs amb carinyoses instancies els prega tornessin a poblar Constantí i a ses costes els hi procura mules i bestiar per a conrear les terres. Fou aquell any de gran pesta, a Barcelona solzament desde l'Abril fins al Agost moriren 36.000 persones, distingint-se servint als apestats i morint víctima d'aquesta obra de misericordia un sant fill d'aquesta vila, deixeble del serafic S. Francesch, anomenat Frai Marcos de Constantí. A primer de Juny de 1652, se veu que'l contagi feia estragos a Tarragona puix en el mencionat dia el Rector de Constarrtí Mn. Josep Farriol, va tindre d'anar a correquita a confessar i pendrer el testaments de Maria Agna, muller de Cristofol Oliver, ciutadá de Tarragona, la qual fugint espar-verada de la ciutat per raó del contagi se refugiava en una cova de la partida de les eres i allí la varen sorprendrer la pesta i la mort. Fills de Constantí, si's compleix la llei de Deu tot es ordre i pau, en canvi si's peca veus'aquí el desordre i l'escandol. Si l'home es gira contra Deu pecant no es estrany quels homes i totes les criatures de Deu se rebel·lin contra'l pecador.

EPÍLEG

Fins aquí hem pogut llegir el relat sobre l'impacte que la Guerra dels Segadors va tenir a la nostra vila, tal com es va publicar a la *Fulla Parroquial de Constantí*.

La història del nostre poble i del nostre país en general és molt tossuda i ves a saber la quantitat de vegades que es repeteix. És un mal negoci tindre contrincants més forts i més violents que tu, el que equival a tindre les de perdre en la majoria dels casos, però no cal desesperar-se i esperar que les circumstàncies, la voluntat i la sort, facin que un dia el nostre poble i el nostre país, puguin gaudir de la seva llibertat i anhels que des de sempre hem somiat.